

Posudek diplomové práce

Název: **Populace afrického sahelu pohledem fylogeografie eurasijských mtDNA haploskupin**

Autor: **Bc. Iva Kulichová**

Vedoucí práce: **doc. Mgr. Viktor Černý, Dr.**

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2016

Původ západoafrického pastevectví se stal předmětem zájmu v okamžiku, kdy se první evropští badatelé začali potkávat s Fulby. Ti bývali označováni za potomky ancestrální populace východoafrických pastevců (příbuzných s dnešními Masaji), z níž se měla oddělit skupina putující údolím Nilu na sever Afriky a dále na západ až do míst, kde se s jejich potomky setkáváme dnes. V povodí Senegalu a Nigeru se pak měli v historických dobách smísit s tamní populací, čímž měly vzniknout mimo jiné i etnické skupiny jako např. Tukulerové, Chasonkové a další. Tyto představy dodnes rezonují v diskuzích afrických archeologů a historiků a současná antropologie na ně nenachází dostatečně uspokojivou odpověď. Ačkoli žádné etnikum nemůže představovat biologicky ohraničenou populaci, výzkumy uniparentálních genetických systémů ukazují, že právě mezi Fulby se objevují, byť v malé míře, haploskupiny eurasijského původu. Jak se ale dostaly do subsaharské Afriky a proč jsou právě u fulbských pastevců?

Zkusme odpověď na tyto otázky spojit se zvířetem, kterému tito lidé věnují neobyčejnou pozornost. Vlastně ani předek tura domácího pod Saharou nežil. Všechna jeho dnešní plemena jsou výsledkem domestikace pratora, k níž došlo na Předním východě a v severní Indii. Odtud se pak domácí plemena, možná právě společně s jejich chovateli, začala šířit do ostatních oblastí včetně severní a posléze i subsaharské Afriky. Jestliže jsou saharské malby dokladem pravěkého pastevectví v dnes neobyvatelné poušti, nejsou právě eurasijské haploskupiny západoafrických Fulbů jakousi červenou nití vedoucí do severní Afriky a možná ještě dál?

Tuto problematiku se diplomová práce Ivy Kulichové snaží řešit prostřednictvím fylogeografické analýzy dvou mitochondriálních haploskupin. Nejen, že kladně odpovídá na otázku, zda u Fulbů tvoří nový, dosud neznámý klastr (tedy alespoň jedna z nich), ale pokouší se také odhadnout jeho stáří pomocí několika metod molekulárního datování. Podobně jako nedávné výzkumy v Etiopii (např. výzkum kostry z jeskyně Mota), Iva Kulichová dochází k závěru, že kontakty subsaharských a eurasijských populací jsou vlastně velmi mladé. Ukazuje tak, že těžko zdolatelná bariéra saharské pouště byla s nově se šířící subsistenční strategií překonána až někdy v době středního holocénu.

Otázky a připomínky: Spolehlivost určení haploskupiny podle motivů HVS-1 není u haplotypu 16223T-16278T dostatečně kvalitní. Jak konkrétně byste postupovala při zadání spolehlivějšího určení právě těchto vzorků?

Přispívají k řešení otázky počátků afrického pastevectví i archeogenetické výzkumy genetické diverzity afrického dobytka?

Závěr: DP je z mého pohledu velmi přínosná a **doporučuji** ji k obhajobě, navrhuji klasifikaci **výborně**.

Viktor Černý, Laboratoř archeogenetiky, Archeologický ústav Praha, v.v.i.